DISSERTATIONEM SOLLEMNEM DE AVGVSTO CONTRARIA MEDICINA CVRATO

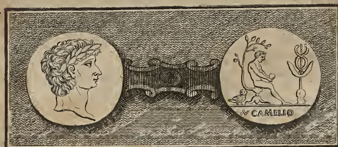
PRO HONORIBVS DOCTORIS

Ad D. Septembr. cIↄ Iↄ c c xxxxi.

DEFENDET

M. CHRISTIANVS ROSE

RVPPINENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis JOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

DOMINO IOANNI THEODORO ELLERO

MEDICINAE DOCTORI, AVGVSTISSIMO PORVSSORVM REGI A CONSILIIS AVLICIS, EIVSDEMQVE ARCHIATRO, COPIARVM POTENTISSIMI REGIS PRAEFECTO MEDICO PRINCIPI, REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARVM, ET COLLEGII MEDICO-CHIRVRGICI BEROLINENSIS DIRECTORI, SVPREMI MEDICORVM COLLEGII DECANO, ET SANITATIS COLLEGII SODALI.

PATRONO ATQVE FAVTORI SVO ÆTERNVM COLENDO

HANC

DE AVGVSTO CONTRARIA MEDICINA CVRATO

SOLLEMNEM DISSERTATIONEM

D. D. D.

M. CHRISTIANVS ROSE.

Ifficilius VIR ILLVSTRIS ATQVE EXCELLENTISSIME veniam a TE impetrarem paululum inſolentioris audaciæ meæ cum CLARISSIMO TVO NOMINI paginas haſce, ecce munus exiguum, dicam ad oſtentationem magis quam ad commendationem illarum inſcripſerim; niſi confiſus humanitate TVA prorſus incredibili, mitius TE iudicaturum de illis ſperaſſem, quæ quamdam licet temeritatem atque licentiam arguant, vtcunque tamen aliquam ex voluntate officioſiſſima atque acerrimo placendi ſtudio gratiam promereri debent. Enimvero ſiquidem præclara TVA in rempublicam, in ſalutarem diſciplinam, in miſeros denique atque afflictos prope innumeros, merita omnibus ante oculos verſantur, quid fieri poterat facilius, aut quid debebat iuſtius, quam me, cum leui ſcripturæ gratiam atque auctoritatem conciliare volebam, illuc confugere, vbi non fallax præſidium aut defunctorium ſtudium metuendum erat. Sufficerent hæc ad excuſationem ſi qua opus erat audaciæ, ſed aliud acceſſit grauius inci-

tamentum

tamentum propoſiti mei. Videbaris mihi VIR HVMANISSIME aliquanto benignius excipere ſcriptum, in quo materies explicatur, quæ clariſſimo teſtimonio demonſtrat, eſſe in diuinis veterum reliquiis quamplurima, ex quibus ars medica illuſtrari, & ornamentum haud vulgare accipere poſſit. Hæc vero cum arctiſſimum illud medicinæ præceptorum & humaniorum litterarum vinculum hic aliquanto diligentius rimandum oſtendat, neminem profecto TE digniorem offendebam, cui iſtud ſpecimen ceu fautori, ceu peritiſſimo iudici inſcriberetur. Adeo rari proueniunt in terris noſtris, qui vltra quæſtuoſam mercedem cogitant, vt fere optimus quiſque ſibi videatur, qui neglecta ſeuera proficiendi lege irruat in Aeſculapii arcem, ſacra contaminet, aufugiat, animas venetur, & experimenta per mortes faciat. Hi quod ſi forte in talia incidant, quæ nec libenter legunt, & nunquam intelligunt, aliquoties iam experientia doctus obſeruaui, miſellos criſpare nares, ingemiſcere altum, & oculis neſcio quid deteſtabile, quaſi qui ingenti μορμολυκείῳ excitati fuiſſent, auerſantur. Hi

itaque

itaque cum nihil præclarum, nihil vtile, nihil iucundum putant, nisi quod ipsorum iudicio probetur, per omnem vitam, quem ipsi merebantur contemptum, in literas sibi ignotas coniiciunt, bellumque cum ipsis perpetuum gerunt. Ex aduerso autem illorum sibi pro se quisque bonus ad imitationem exemplum proponit, qui licet non omnia, quæ ad vastissimum eruditionis titulum spectant deuorauerit, nulli tamen eiusdem parti pretium constitutum negare, aut eam quam non didicerunt, palam fastidire, accusare, aut conuitiis proscindere audent; verum qui curiosius in singula inquirunt, nec cœlum se Iouis tenere arbitrantur, si ingentem specificorum, præseruatiuorum, Catholicorum, Panchrestorum, aliorumque id genus remediorum vel memoria satis tenaci comprehenderunt, vel longissimo temporum vsu congesserunt. A singulis ita accepi, & ex eruditissimis scriptis TVIS hoc iudicaui, VIR ILLVSTRIS ATQVE DOCTISSIME, quantum TIBI ignobile istud hominum genus, de quo dixi displicere oporteat, qui ad eximium sæculi nostri decus non mirifica solum medendi dexte-

ritate atque ſcientia, ſed rara etiam in vario litterarum gener e,præcipue in liberalioribus ſtudiis, cognitione, ILLVSTRE TVVM NOMEN, ab obliuione vindicaſti. Has ego dotes atque ſingulares virtutes TVAS ne præconumaut adulatorum in morem extuliſſe videar, placet de illis nihil amplius adiicere, ne in ſuſpicionem incidam, aut parum me dixiſſe aut ex more illorum, qui inuidioſis laudationibus quouis modo gratiam atque fauorem aliorum conſequi ſtudent. Illud tamen vnicum vt disſimulem nequaquam a me poſſum impetrare, me illos felices exiſtimare, qui TVA, o quam præclara amicitia fruuntur, feliciores qui præſentisſimo auxilio TVO ſanitati reſtituuntur felicisſimos autem illos, quibus TVIS auſpiciis & commendationibus creſcere, diuina prouidentia, & voluntate TVA beneuolentisſima conceditur. Hiſce nunc atque condicta per omnes vitæ meæ dies NOMINIS TVI ſempiterna æſtimatione, ac declarata ſtudii & voluntatis meæ duratura deuotione litteras ILLVSTRI TVO NOMINI inſcriptas perficio, vota tamen ipſis iungens & ardentisſimas preces pro TVA ac TVORVM perpetuaſalute,

pro

pro conſtanti denique CLARISSIMAE DOMVS ELLERIANAE ſplendore & incremento ſuſceptas. Exaudiat Numen Benignisſimum hæc mea & quamplurimorum deſideria, TEQVE cumprimis quam diutisſime ſeruet in ſui honorem, vrbis REGIAE SEDIS ornamentum, in familiæ nobilisſimæ præſidium inque bonorum omnium tutisſimum patrocinium. Hæc precor

VIR ILLVSTRIS EXCELLENTISSIME EXPERIENTISSIME ATQVE DOCTISSIME

MERITORVM TVORVM

HALAE
d. SEPTEMBR.
cIↃIↃCCXXXXI.

OBSERVANTISSIMVS

M. CHRISTIANVS ROSE.

DISSERTATIO

DE

AVGVSTO CONTRARIA MEDICINA CVRATO.

§. I.

Artium atque disciplinarum nescio quo pacto acciderit, vt Medicina fere omnium vltima atque extrema ad illum perspicuitatis gradum, qui nunc saeculo nostro blanditur, peruenerit: Siquidem vrgens necessitas impellere debebat quam plurimos, vt omni studio incumberent in artem sibi suisque profuturam ornandam atque exercendam. Tamen inter alios disciplinarum antecessores egregie paucos semper exstitisse videmus qui Medicinae peritiam sibi solis vindicassent, suis auspiciis exercuissent inque illa tam vtili tamque necessaria arte eo euentu plurimum elaborassent, vt posteritatis iudicio ex obscuris tenebris quibus inuoluta erat illam extraxisse, certisque hominum commodis atque emolumentis aptasse viderentur. Vt enim permultos fuisse apud omnes populos concedamus, qui Hippocratis ingeniosam industriam & subactum iudicium medendo anteuerterunt, nullum tamen illorum credibile est viae institisse, quam ratio dictauerat, experientia vero & quotidianus rerum vsus comprobauerat: Cum Asclepiadae de Theoria securissimi, nihil nisi quod a parentibus viderant agitarent, Philosophi vero satis in Theoria sequenda diligentes, quoniam simul vniuersi huius naturam scrutabantur, ab artis operum nimis raro studio, ad experientiam non deducerentur. Adeo ante illum quantum li-

cet suspicari Medicina, nisi præceps & conjecturalis variarum rerum præceptio nulla erat. Sed & post illum simul atque enormis illa dissentiendi, atque disputandi libido omnium fere animos occupauit, nihilque præter putidas quasdam τερθρείας & φλυαρίας inuexit, corrupta medendi regula stetit & obmutuit. Tum vero Medicorum scholæ, Gymnasia diceres, porticus erant, in quibus de variis, quæ neque ad cœlum neque ad terram pertinebant rebus, quisque ingenti clamore pugnabat, & discipulos quid hic absurdi, ille periculosi, alter parum possibilis præciperet docebat. Tunc sectas vidisses neque numero neque sententiarum diuersitate vnquam conciliandas, quarum omnium potissima hæc erat cura, ne cuilibet cum altero doctore conueniret, neue inoffensum aliquid ab altero dictatum quisquam prætermitteret. Interea ægrotorum status hoc magis deplorandus erat, quo minus cuius curæ vitam committerent intelligebant, cum alius alio modo præciperet, & ni fors iuuaret, raro aliud quicquam præter professam mortem exspectandum esset. Quod ne temere dixisse videar, efficiam vt exemplo C. Cæs. Augusti, quem Diuus Iulius adoptauerat, res ipsa plenius innotescat. Hic enim Camelii Medici peruersa medendi ratione morti proximus, tandem Antonii Musæ industria (qui prorsus contrariam ac diuersam ab illa Camelii viam ingrediebatur,) pristinæ sanitati restitutus est. Rem ipsam scriptis suis tradidere *Plinius*, *Suetonius*, atque *Dio Cassius*, in quorum testimoniis cum nonnulla implicata sint atque δυσνόητα, dabimus operam, vt haud difficulter intelligi queant.

§. II.

§. II.

Singula itaque quæ huc pertinent ſi obſeruare & accuratius examinare volumus, primum omnium inquirendum eſt, in ætatem Auguſti, ſeu quo tempore Auguſtus hoc morbo decubuerit. Nihil de illo *Plinius* (*a*) binis iſtis locis, vbi huius rei mentionem fecit. *Suetonius* (*b*) vero *Cantabria domita* illud accidiſſe indicat, quocum accurate conſentit (*c*) *Dio* nam cum paulo ante Cantabrorum & Aſturum tumultus, a Romanis repreſſos narraſſet, (*d*) ſubiicit ipſam de morbo Auguſti hiſtoriam, tempusque quo accidiſſet addit ſcil. Auguſto XI. & Calp. Piſone COSS. qui conſulatus in faſtis ad annum V. C. 731. refertur. Natus vero Octauius C. Antonio & M. Tull. Cicerone COSS. ſiue A. V. C. 691. Ex quibus conficitur ipſo huius morbi tempore attigiſſe annum ætatis ſuæ quadrageſimum, quæ quidem morbis perferendis raro ſubiicitur, & plerumque totius ætatis noſtræ vegetiſſima eſſe ſolet.

§. III.

Verum vt nulla mortalium ætas a morborum incurſionibus libera plane eſt atque immunis, ſic in omni ſtatu facilius illi infeſtantur, atque percutiuntur, qui ſuapte natura imbecilliori, atque infirma ne minimum quidem impetum ſuſtinere valent. Ex hoc genere fuiſſe Auguſtum, qui nullis bonæ valetudinis firmis præſidiis munitus erat, clare de eo teſtatur (*e*) *Suetonius* ſcilicet Auguſtum

A 2

(*a*) Nat. Hiſt. Lib. XVIIII. Sect. XXXVIII. & Lib. XXIX. Sect. V. ed Io. Harduini.

(*b*) In Aug. Cap. LXXXI.

(*c*) Lib. LIII. p. 592. edit. Henr. Stephani.

(*d*) pag. 592.

(*e*) Cap. LXXX. & LXXXI.

gustum refert, *graues & periculosas valetudines per omnem vitam aliquot esse expertum, corpore maculoso, dispersis per pectus & aluum genitiuis notis fuisse, callos quosdam ex prurigine corporis habuisse, qui assiduo & vehementi strigilis vsu plurifariam contracti fuissent, ad impetiginis formam: Coxendice & femore & crure sinistro non perinde valuisse, vt saepe etiam claudicauerit, quaestum esse de vesica, cuius dolore calculis demum per vrinam eiectis leuatus fuisset. &c.* Ad haec multa quae ad explicationem verborum *Suetonii* facerent, a doctis interpretibus neglecta adiicerem, nisi instituti memor, aliqualem illorum cognitionem sufficere existimarem, vt perspiciatur, nostrum in eo sanitatis fuisse statu, qui vt Medicis quibusdam placuit, neuter seu valetudinarius (*f*) appellatur, quemque periculorum plenum esse, adeo verum est, vt neminem hac de re dubitaturum existimemus. Si quis plura tamen de illo atque digna tanto viro legere cupiat, is adeat Illustris HOFFMANNI (a cuius auctoritate etiam illud quod per se verum est atque stabile decus & ornamentum accipit) *Medicinae Rationalis Systematicae Tom. II. Cap. V. §. 3.* Incertum sitne afflicta illa valetudo, per hereditariam quandam dispositionem ad Augustum transmissa, an ipse per aerumnosas illas molestias, quas per totam vitam innumerabiles passus est, illam sibi contraxerit, hoc satis constat, nostrum quamplurimis animi commotionibus subiectum fuisse, partim ob triumuirales tumultus, partim ob domesticas calamitates, vbi haud raro metus, trepidatio, ira, furor, corpus & sanitatem misere adficiebant, ita vt (*g*) *Suetonio* teste, *aliquando patientius mortem quam dedecora suorum tulerit.* Quibus

(*f*) Suetonius quassatum corpus vocat Cap. LXXXII.

(*g*) Cap. LXV.

bus ſi addas forte temperamentum cholericò ſanguineum, vitiaque quædam animi, & morum corruptelas, non miraberis Auguſtum grauioribus & perículoſiſſimis morbis ſæpius fuiſſe obnoxium.

§. IV.

Conſiderauimus hactenus ea, quæ ſi corpus quamlibet robuſtum, profecto tenerum atque infirmum facilius debilitare atque ægrotudines aduocare poſſunt, iamque eo peruenimus, ut ipſam morbi naturam atque indolem eruere neceſſe ſit. Verum neque (*h*) *Plinius* neque *Dio* quicquam de illo referunt, niſi quod prior illum *graue periculum* nominet, alter inquiat ἠῤῥώστησεν αὖθις Sc. Auguſtus, ὥστε μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας σχεῖν, *iterum graui morbo decubuit, vt nulla ſalutis ſpes maneret.* At (*i*) *Suetonius diſtillationum iocinore vitiato meminit.* Huius itaque teſtimonio contenti, quid ſit deſtillatio, quidue eadem ex vitiato iocinore originem ducens, exponemus. Egregie autem falluntur, Grammatici, & Lexicographi, qui *diſtillationem* & *deſtillationem*, it. *deſtillo* & *diſtillo* inter ſe differre, & ſeparata eſſe vocabula dictitant, cum vtrique tamen eundem plane, aut prorſus ſimilem ſignificatum adſcripſerint, nec ipſa leuis vocalium mutatio, ſola ſufficiat ad diſcrimen ſtatuendum, niſi velis etiam *iecinor* & *iocinor* quod vtrumque legitur in MSS. Suetonii cum ſexcentis aliis diuerſa eſſe vocabula, cum conſtet Romanos illis promiſcue vſos eſſe. Sed mittamus illos, qui iudicio ſuo perquam acuto linguam ſibi confingunt latinam cuius exempla, in veteribus & antiquis claſſicis fruſtra quæſiueris. Deſtillationem quam Medici primi, qui romano

(*h*) c. l. §. 11.
(*i*) Cap. LXXXI.

ſermone ſcripſerunt, hanc Græci vetuſtiores inde a temporibus Platone paulo ſuperioribus catarrhum, poſtea *κορύζας*, & *καταςαγμὸς* appellauerunt, differtque a grauedine licet (*k*) *Celſo* probante, Hippocrates vtramque *τῆς* (*l*) *κορύζης* nomine comprehenderit. Conſiſtit autem in lenta humoris ſeroſi defluxione, quæ præter naturam fit, in nares, fauces & pulmones: Nunquam vero me legere memini, deſtillationem aut *τὸ* diſtillare de ſanguine dictum, quin potius optimi auctores ſemper eo vtuntur, ad indicandum lentum lymphæ fluxum. Sic omnes Medici latini *Celſus* cuius verba mox adſcribam, (*m*) Scrib. Larg. (*n*) Cæl. Aurel. ceteri, ſic (*o*) Seneca, (*p*) Virgil. & ex illo (*q*) Auſonius atque Plinius Secundus locis quamplurimis (*r*) Celſi hæc ſunt: *Diſtillat autem humor de capite interdum in nares, quod leue eſt, interdum etiam in pulmones quod peſſimum eſt. Si in nares diſtillauerit tenuis per has pituita profluit, caput leniter dolet, grauitas in eo ſentitur, frequentia ſternutamenta ſunt. Si in fauces has exaſperat, tuſſiculam mouet. Si in pulmones præter ſternutamenta & tuſſim eſt etiam capitis grauitas, laſſitudo, ſitis, bilioſa vrina.* Videmus itaque Celſum tres diſtillationis gradus memorare, & illos diuerſos pro loci diuerſitate, in quem humor defluit. Verum nullam harum diſtillationum Suetonium indicare voluiſſe mihi perſuaſum eſt, (*s*) videtur enim

(*k*) Lib. IV. Cap. II. n. 4.
(*l*) Vid. Anut. Fœſii Oeconomiam Hippocratis v. *κορύζα*.
(*m*) Comp. LXXXVII. XC. XCIII.
(*n*) De morb. acut. II. 17. & chron. II. 7.
(*o*) Ep. LXXV. & LXXVIII. locum infra lege fin. §. VI.
(*p*) Georg. III. 280.
(*q*) Verſ. vlt. Cent. Nupt.
(*r*) l. c.
(*s*) Confer. tamen §. VII.

enim caufam in Augufto ftatuiffe *vitiatum iocinor*, quamcumque vero ex prolixo caufarum genere intelligas, videbis nonnifi remotius (fc. folum propter corporis infirmitatem vitia hepatis producere diftillationes & catarrhos: fi vero quod verifimillimum eft caufam omnium proximam, quam efficientem dicunt, putes, vide qua ratione illa fuapte natura atque indole diftillationes generare queat. Largiamur etenim Auguftum freqnenter hoc morbo correptum fuiffe, quoniam hoc refert *Suetonius* l. c. *Initio veris præcordiorum inflatione tentabatur, auftrinis autem tempeftatibus grauedine*, facile tamen iudicari poterit, illum de quo nunc dicimus morbum, ab illis certo anni tempore recurrentibus maxime diuerfum fuiffe, cumprimis fi periculum illud præfentiffimum, quod cum hoc coniunctum erat, & cuius omnes excitati fcriptores meminerunt, accuratius perpendas. Neque enim grauedines aut cognati adfectus, fi modo per fe nec cum aliis morbis coniuncti exiftant, corpus tam cito conficere posfunt. Ergo alium fignificatum tribuiffe hoc loco Suetonium vocabulo diftillationis audacter adfirmauerim, illum eruamus neceffe eft.

§. V.

Graues & periculofas valetudines (verba funt *Suetonii*) *per omnem vitam aliquot expertus eft: præcipue Cantabria domita, cum enim diftillationibus iocinore vitiato ad defperationem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi neceffario fubiit. Quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, auctore Antonio Mufa.* Primum quæramus, quid fibi velit Hiftoricus eo quod dicit, *Auguftum ad defperationem redactum effe.* Num quid ergo ille, qui animum tot

defpe-

desperatis rebus olim confectis firmauerat, nunc adeo muliebri, perculso & abiecto erat, vt impetum abrumpendæ vitæ facere vellet? Sic enim hic locus ex vulgi notione vocis desperationis explicari posset, puta ab iis qui deprauato vsui inhærent, vim vero & indolem verbi desperare & inde deriuatorum ignorant. Nusquam enim apud vllum melioris æui scriptorem positum esse credo, pro conatu & ausu temerario quiduis etiam cum summo suo periculo designandi. Scio qui pro hac significatio pugnant nobis obiicere *Ciceronis* auctoritatem *Catil. II. 3.* verum palam est & res ipsa loquitur *Ciceroni* l. c. *senes desperatos* illos esse, qui decoxerant, & ad incitas redacti erant, neque hinc de bonis & fortunis suis quicquam sperarent. Profligata itaque hac interpretatione aliam damus, quæ cum proprio & natiuo vocis significatu conuenit. Ad desperationem redactum esse Augustum, idem est prorsus cum illo, ac si diceres, morbus eam malignitatem contraxit, & ad illud periculum peruenit, vt nulla salutis spes superesset, nemoque de professa morte dubitaret: Ponitur itaque vt Rhetores loqui amant, effectus pro causa, quæ in symptomatum morbi grauitate consistebat, quæque efficiebat, vt ipse Augustus, & reliqui omnes qui præsentes erant, propinqui, amici, atque ministri, omnem restitutionis in pristinam sanitatem, spem cum illo abiicerent. Sic verbo desperationis (*t*) noster aliquoties vsus est. Sic *Tacitus*, (*u*) & reliqui veteres locis innumeris. Atque nunc videmus *Dionem* supra laudatum cum meminisset huius morbi, accurate secutum esse *Suetonium* adeo vt verbum verbo rediderit. *ἠῤῥώστησεν* inquit *αὖθις ὥστε μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας σχεῖν.*

§. VI.

(*t*) In Nerone Cap. II. & XLIII.
(*u*) Hist. II. 44. & 46. III. 66. & 82.

§. VI.

Quod si ergo Augustus adeo grauiter decumbebat, nihilque præter fatum extremum iam imminens exspectare poterat, (quod præter allata etiam confirmat testamentum tunc ab illo factum, de quo *Dionem* vide) necessario sequitur illum alio, quam distillationis vulgo acceptæ, morbo prostratum fuisse. Cum vero ex habitu corporis, ex temperamento, ex infirma valetudine, denique ex ipsa curatione, de qua mox dicendum, nihil æque certius constare possit, quam febrim fuisse hecticam, ex hepatis seu iocinoris, aut partis ei vicinæ vitio ortam, qua laborabat Augustus; inquiramus quomodo hæc distillationibus stipata esse possit. Si quidem vero vt supra monuimus, hepatici seu iecorosi, in huiusmodi morbos leuiores haud facile incidunt, necesse est vt ad præcipua hecticæ febris symptomata attendamus, si qua forte, quod speramus, ex hisce alia vocabuli distillationis notio sese offerat. Notissimum est insignem humorum corruptionem, maxime acrimoniam sulphureo salinam, partiumque solidarum circa patientem locum continuam stricturam causas esse immediatas febris hecticæ, illasque productas a viscerum nobiliorum obstructione, induratione, apostemate, vlcere, efficere celeriorem et inæqualem sanguinis circuitum, sudorem fortiorem, defluxiones periculosas, & inde necessario oriundam virium vniuersi corporis resolutionem. Mittamus cetera atque ex grauioribus symptomatibus, solas consideremus defluxiones et præternaturales euacuationes humorum corpori nutriendo necessariorum. Obseruamus enim in hecticis continuum sudorem, non lymphæ inutilis, & sanitati molestæ, sed gelatinosæ, pinguis, & particulis con-

ſeruando corpori aptiſſimis imprægnatæ, qui, quod ex intima reſolutione partium ſimilium originem ducat, a medicis ſudor colliquatiuus nominatus eſt. Accedunt deiectiones aluinæ crebriores, in quibus cum ſero copioſiori aliquando alimenta prorſus indigeſta, aliquando leuiter tantum immutata, cum ipſa parte chyli elaborati excernuntur, plerumque autem hæc excretio, quod lenta & quaſi per ſtillicidium fiat, diſtillationem imitari videtur, & hoc maiori iure ita vocari poteſt, quoniam cum ipſa deiectione & larga ſudoris profuſione corpus ſenſim decreſcit & conſumitur. Quemadmodum vero recte dicimus in re ſimillima quod corpus diffluat (*x*), ſic non minorem elegantiam habet, ſi dicimus corpus diſtillat. Atque liquet & res ipſa loquitur, *Suetonium* diſtillationes, quibus Auguſtus ad deſperationem redactus eſt, hoc ipſo ſignificatu ſumpſiſſe, placet tamen *Senecæ* quendam locum adſcribere, ne *Suetonii* auctoritas aliorum teſtimoniis deſtituta eſſe videatur: ita autem (*y*) *ille* ad Lucilium ſcribens: *Vexari te deſtillationibus ac febriculis, quæ longas diſtillationes & in conſuetudinem adductas ſequuntur, eo moleſtius mihi eſt, quia ipſe expertus ſum hoc genus valetudinis: quod inter initia contempſi. Poterat adhuc adoleſcentia iniurias ferre, & ſe aduerſus morbos contumaciter gerere, deinde ſuccubui, & eo perductus ſum, vt ipſe diſtillarem. Ad ſummam maciem deductus &c. &c.* Velim ad hæc poſteriora verba paululum attendas, & *Lipſium* ad hæc commentantem audias, ſic enim ille, *vt ipſe diſtillarem* hoc eſt (inquit) „liqueſcerem & conſumerer. „Fuerit id genus morbi, quo etiam Seneca ſub Caio laborauit,

(*x*) vid. Taubm. ad Plaut. Mil. IV. 8. 12.
(*y*) Epiſt. LXXVIII.

„borauit, qui infenſus ei ob eloquentiam occidere de„ſtinarat: Sed mulierculæ opere ſeruatus eſt, quæ affir„maret, eum tabe laborare, nec diu poſſe viuere, ferrum „ſuperuacuum.

§. VII.

Geminum itaque huic voci ſignificatum adſcripſimus, vnum ſi ponitur pro alui fluxione, ſeu intempeſtiua ſolutione, alterum qui corporis conſumptionem, ex humorum reſolutione & præternaturali profuſione indicat. Dixerit hac poſteriori ſignificatione, quem modo laudauimus, *Seneca*, quamuis hic nihil ſit, quod etiam prioris ſenſum excludat; Certum eſt *Suetonium* ad vtrumque reſpicientem elegantiori & concinno magis vocabulo vti nullo potuiſſe, ſi veram nobis periculoſiſſimi ſtatus Auguſti cauſam perſcribere voluiſſet. Ne quid vero diſſimulemus neue iudicio noſtro nimium tribuamus, in deſignando hoc morbo, placet illa etiam proferre argumenta, quæ febri hecticæ ſuperueniſſe *κορύζαν*, vel *κατάῤῥουν*, nos vt credamus omnino videntur impellere, vt adeo magis liqueat, nos in explicando *Suetonio*, et morbo indicato necquicquam a vero aberraſſe, ſed illuc omnia amice conſentire immo conſpirare, vt efficiant, non alia quam febri hectica Auguſtum tentatum fuiſſe. Audiuimus cauſam huius morbi fuiſſe iecinor vitiatum, de quo plura §. VIII. proferemus, audiuimus etiam poſſe fieri, vt iecorariis diſtillatio ſuperueniat. En (z) Aeginetae teſtimonium, qui mature nobis ſuccurrit, *χρονίζοντος δὲ*, inquit, (loquitur vero de *κορύζα*, *κατάῤῥῳ*, *βράγχῳ*, & *ἀρτηριακῷ*) *τοῦ νοσήματος, καὶ τοῦ ῥεύματος εἰς τὰ κατὰ θώρακά τε καὶ πνεύμονα φερομένου, βῆχες αὐτοῖς γίνονται*

(z) Lib. III. C. LXXXII.

νονται κακοήθεις. καὶ διὰ δυσκρασίαν δὲ πολλάκις ἡ βὴξ γίνεται. ποτὲ μὲν θερμὴν, ὡς ἐν πυρετοῖς, ποτὲ δὲ ψυχρὰν, ὡς ἐν βορείοις καταστήμασιν. ἥτις καὶ ξηρὰ μᾶλλόν ἐστι. καὶ ἑτέρων δὲ νοσημάτων ἡ βὴξ ἔσθ᾽ ὅτε σύμπτωμα γίνεται, οἷον πλευριτικῶν, ἡπατικῶν, φθισικῶν, περιπνευμονικῶν. *Si morbus non finitur, fluxioque in pectus pulmonesque ingruit, tussis oboritur; ipsis maligna ac contumax. Quæ & propter intemperiem subinde accidit, aliquando calidam, vt in febribus; aliquando frigidam, vt in borealibus diebus, eaque magis sicca est. Iam vero aliis quoque morbis tussis nonnunquam superuenit, vt pleuriticis, iecorariis, phthisicis, pulmonariis.* Verissima hæc esse quotidiana testatur experientia, neque cum abunde medici hoc demonstrauerint, rationibus iisdem repetendis hoc loco opus erit. Consideremus potius qui fieri potuerit, vt Augustus catarrho & distillatione corriperetur. Non enim tussis solum, quemadmodum ex Aegineta percepimus, verum & ipse catarrhus ex intemperie frigida enascitur, quæ ab actuali, vt loquuntur, frigore producta, glandulas constringens, obstructionemque inducens, humorum stagnationem & ex hac pendentem acrimoniam & falsam fluxionem excitat. Notissima est natura frigoris & ventorum septentrionalium, notissimi sunt morbi, qui sub veris & auctumni initium singulos fere homines inuadere solent. Quid si itaque efficiamus Augustum paulo ante hunc morbum eiusmodi tempestatibus fuisse expositum. Diximus Cantabria domita illum incidisse, veroque simillimum est tum Romæ fuisse ex itinere reducem, ergo necesse erat, illum vel per mare mediterraneum, vel per Alpinos Pyrenæosque montes iter confecisse: adde varias tempestates illi in itinere licet imprudenti obfuisse, statim videbis quo-

cumque

cumque te vertas, vnam harum caufarum, vel aerem folum frigidum, vel frigidum & humidum, vel calidum & humidum deftillationes & *κορύζας* producere potuiffe. De pofteriori fiquidem frequentiori circa Italiam & vltimam Hefperiam aliquid dicendum, procurari enim auftris, & hodie inter omnes conftat, et ab antiquis nunquam dubitatum eft (*a*). *Scholiaftes* Iuuenalis *auftrum* ventum *calidum effe* fcribit (*b*), Virgil. meminit *auftrini caloris*; qui etiam (*c*) alibi illum tamquam *humidum* defcribit, et (*d*) pluuialem nominat, immo obferuarunt V. V. Cl. Graecis adiectiuum *νότιος*: *auftralis* etiam *humidum* fignificare, & fic explicant illud *Hippocratis* *νοτιώδεις πυρετοὶ πρὸς χεῖρα* *febres ad manum* (puto ad contactum explicandum effe) (*e*), *humida*; (*f*) Ariftoteles *δυσώδην* effe adfirmat, quod humida et calida corpora efficiat. Hunc itaque efficere catarrhos diftillationes & id genus morbos, clarum eft, hinc (*g*) Horatius *plumbeum* dixit, quod tardos homines & inertes reddat; Et (*h*) Ouid. *languidiorem*. v. ibi Amplifs. Nic. Heinfium. Recte igitur de hoc monet (*i*) Hippocrates. *νότοι βαρυήκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοὶ, ὁκόταν οὕτως δυναστεύῃ τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσιν πάσχουσιν. ἢν δὲ βόρειον ᾖ, βῆχες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραὶ, δυσουρίαι, φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὕτως δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥω-*

(*a*) ad Sat. IV. v. 59.
(*b*) Georg. II. 216.
(*c*) Georg. I. 333. 354. 418. 462. Aen. I. 55. V. 596. 850.
(*d*) Georg. III. 429.
(*e*) vid. Foef. Oeconom. Hipp. voc. *νότιος*.
(*f*) Probl. II. Sect. 25.
(*g*) Serm. II. VI. 18.
(*h*) ex Pont. IV. x. 44.
(*i*) Sect. III. Aph. V.

στήθει προσδέχεσθαι χρή. Austri grauem auditum, oculorum caliginem, capitis grauitatem, languorem, et diffluxionem afferunt, itaque quo tempore obtinent, sic afficiuntur in morbis homines. Si vero aquilonia tempestas fuerit, tusses, & faucium vitia, aluos induratas, vrinæ suppressiones, horripilationes, laterum & pectoris dolores obseruamus: quousque igitur hæc obtineat, talia in morbis exspectanda sunt. Adde eiusd. Sect. Aph. XII. XIII. XIIII. XVII. & XVIII. in quibus ea quæ diximus certius adhuc confirmantur. Iam repetendum puto, cumque prolatis coniungendum, quod si vigor & quasso languent in corpore vires, citius & sine maiori impedimento, mala quæcumque aduocentur, vt itaque si quis locum *Suetonii* de distillatione vulgari seu *κορύζα* intelligere velit, habeat argumenta satis prægnantia, quibus sententiam illam tueatur. Vnicum adhuc monendum est, scilicet si eiusmodi distillationes passus est Cæsar, tussim quoque frequentiorem adfuisse concludimus, cum ex *Aeginetæ* verbis, tum ex *Celsi* loco supra adscripto. Cur itaque medici non pulmones potius, quam iecur vitiatos esse suspicati sunt? Verum rationes quin id facerent hæ erant, primum quod viderent integrum & incorruptum statum pulmonum, neque enim sanguinem reiecisse Augustum, sed sola tussi hypochondriaca vexatum fuisse existimamus: Deinde admodum verisimile est, continuum & pertinacem circa regionem hepatis dolorem, medicos induxisse, vt in iecore sedem, & principem morbi causam constituerent.

§. VIII.

Ergo tandem qua ratione hepatis vitia ad hecticæ febris generationem conferant, dispiciamus. Supra monuimus, vel obstructiones, vel vlcera nobiliorum visceerum

cerum illam producere, quod testantur rationes non falsæ, quippe ex principiis Anatomicis, Physicis, & Pathologicis deriuatæ, quibus accedunt obseruationes & testimonia virorum in arte medica illustrium. Nobis neque hæc colligere, neque illas transscribere placet, cum gratiam huius laboris fecerint omnes, qui partim de febribus, partim de vniuersis humani corporis morbis aliquid scriptis consignarunt, inter quos eminet (cui ipse Apollo sedem in orchestra dedit) venerabilis Senex *Frid.* (*k*) HOFFMANNVS quo quid rectius in medicina & accuratius circa hunc morbum præcipi possit, non sentio, non video. Ad hunc itaque omnes relegamus, qui de vtroque se certiores fieri cupiunt. Nobis illud adnotasse sufficiat, quod ex *Viri illustris* obseruatione circa hunc morbum non immerito dubitemus fuerit in Augusto sedes morbi in hepate, vt medicos tum iactasse ex Suetonii testimonio conficimus, num vero alium locum hepati proximum, & cuius vicinitate medici inducti fuissent occupauerit. Laudatus etenim (*l*) HOFFMANNVS frequentem nidum lentarum atque hecticarum febrium esse mesenterium demonstrat, quoniam tardus & impeditus admodum per viscus hoc succorum & sanguinis progressus stagnationes & stases facillime induceret, immo suppurationes & abscessus, cum quibus perpetuo coniunctæ essent febriles intemperies: dolor vero nihilominus adsit grauatiuus & fixus in abdomine & pectoris regionibus. Hinc puto facillime factum esse, vt deciperen ur medici, iecurque vitiatum accusarent, ob dolorem in illius regione, cum quam maxime vasa mesenterii, vel obstructa vel suppurata illum efficerent.

Atque

(*k*) Med. Rat. Syst. Tom. IV. Sect. II. Cap. XIII.
(*l*) c. l. §. VI. IX. &c.

Atque hæc eam ob causam adduxisse liceat, quod viri in medendo clarissimi, dudum obseruarint, hepatis vlcera difficilius curari, plurima vero existimari a medicis, quæ postea fuisse in mesenterio, in abdominalibus aut diaphragmatis musculis, experientia comprobauit. Neque tamen iccirco quisquis hæc legat suspicetur, me omnino illud voluisse, scilicet vt iocinor necquicquam vitiatum fuerit in Augusto, *Suetonium* vero seu medicos deceptos fuisse, verum sic putet, me eam solum ob causam hæc monuisse, vt si quis nimium me *Musæ* arti tribuisse obiiciat, is sciat, me nec illam plane negare, neque tamen varia symptomata ipsi non imponere potuisse præfracto animo contendere.

§. IX.

Exposuimus nunc varias de morbo Augusti coniecturas & difficultates, quæ tamen vt summam rem examinauimus, cum illa mirifice conueniebant. Hanc diximus fuisse febrim hecticam, neque quemquam tot dissonantia, vt videntur, atque ἀσύςατα in vno morbo facilius & melius, quam in hac fecimus, conciliare posse confido. Cumque de hac superioribus sectionibus, quæ sufficiebant, prolata fuerint, iam de curatione illius, necessaria, & quæ maxime e re nostra erunt, adiiciam. Duobus autem medicis curam periculosissimi morbi Augusti demandatam fuisse legimus apud (*m*) *Plinium: Diuus certe Augustus lactuca conseruatus in ægritudine fertur, prudentia Musæ medici, cum prioris Camelii religio nimia eam negaret.* Plura de hoc loco mox dicenda erunt, operæ etenim pretium est, integrum etiam (*n*) *Dionis* locum perci-

(*m*) Lib. XIX. Sect. XXXVIII.

(*n*) ex Lib. LIII. p. 592. edit. Henr. Steph.

percipere. Ὁ δ' Αὔγουστος inquit ἑνδέκατον μετὰ Καλπουρνίου Πείσωνος ἄρξας, ἠῤῥώστησεν αὖθις, ὥστε μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας σχεῖν. πάντα γοῦν, ὡς καὶ τελευτήσων, διέθετο, καὶ τάς γε ἀρχὰς, τούς τε ἄλλους τοὺς πρώτους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἀθροίσας, διάδοχον μὲν οὐδένα ἀπέδειξε, καίτοι τὸν Μάρκελλον πάντων προκριθήσεσθαι ἐς τοῦτο προσδοκώντων. διαλεχθεὶς δὲ τινα αὐτοῖς περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, τῷ μὲν Πείσωνι τάς τε δυνάμεις καὶ τὰς προσόδους τὰς κοινὰς ἐς βιβλίον ἐσγράψας ἔδωκε, τῷ δ' Ἀγρίππα τὸν δακτύλιον, ἐνεχείρισε. καὶ αὐτὸν μηδὲν, ὅ, τι μηδὲ τῶν πάνυ ἀναγκαίων ποιεῖν δυνάμενον, Ἀντώνιός τις Μούσας καὶ ψυχρολουσίαις, καὶ ψυχροποσίαις ἀνέσωσε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ χρήματα παρά τε τοῦ Αὐγούστου, καὶ παρὰ τῆς βουλῆς πολλὰ, καὶ τὸ χρυσοῖς δακτυλίοις (ἀπελεύθερος γὰρ ἦν) χρῆσθαι, τήν τε ἀτέλειαν, καὶ ἑαυτῷ, καὶ τοῖς ὁμοτέχνοις, οὐχ ὅτι τοῖς τότε οὖσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔπειτα ἐσομένοις, ἔλαβεν. *Augustus undecimum consul cum Calpurnio Pisone, adeo graui morbo decubuit, vt nulla salutis spes adesset: itaque omnibus vt fato concessurus, dispositis, magistratibus & Senatorum equitumque primoribus ad se conuocatis, nemine sibi successore (cum omnes putarent, Marcellum ad hoc ab eo destinatum iri) constituto, cum quædam iis de publicis negotiis exposuisset; Pisoni libellum, in quem exercituum & redituum publicorum indicem conscripserat, Agrippæ annulum tradidit. Antonius vero Musa, Augustum cum nihil nequidem eorum, quæ maxime essent necessaria, posset exequi, lauacris frigidis, frigidisque potionibus sanitati restituit. Quam ob rem etiam pecunia ei ab Augusto & Senatu multa vsusque annuli aurei (libertus enim erat) datus est, immunitasque non ipsi tantum, sed omnibus eandem artem exercentibus, non tunc modo, sed in posterum quoque tempus concessa.*

§. X.

Ex his videmus *Dionem* saltim Antonii Musæ meminisse, non decessoris eius Camelii, quem neque (*o*) *Suetonius* neque alius quisquam nominauit. Loqui tamen vtrumque de eodem morbo, de quo *Plinium* audiuimus, certum est, partim ex temporis notatione, quæ *Suetonio* & *Dioni* eadem est, vt §. II. diximus, partim quod *Plinius* lactucam, qua conualuerit Augustus indicet, illa vero frigidæ sit facultatis, *Dio* autem ψυχοποσίαν, & *Suetonius* frigidorum vsum laudet, quibus mortis periculo ereptus, & restitutus fuisset Augustus. Vt itaque conuenientibus tempore & medicaminibus, nihil sit quod dubitemus *Plinium* eundem morbum intellexisse, quem *Dio* nobis & *Suetonius* exposuerunt, & proinde recte nos facere, si unius verba alterius testimonio explicauerimus. Verum vt Plinii auctoritatem paulo magis in illa insigni lectionum varietate firmemus, necesse erit in verba corrupta paulo accuratius inquirere. Enim vero vbi nunc in præclara *Io. Harduini* editione, *cum prioris Camelii religio nimia eam negaret* ibi olim elegantissimus ille *Hermolaus* (qui aliquot millia vlcera in Plinio, suo ingenio felix sanauit) ediderat, *cum priores cauerent, religione nunc omni caret*, aptissima si Dis placuisset correctio, & optime latina, & cum prægressis Plinii verbis accurate cohærens, at barbara tamen præ illo nescio cuius (*p*) Pellicerii commento, *cum prior ætas eam religione Adonis nimia deuitaret*, putares hominem & doctrinam suam & dexteritatem in emaculandis veterum scriptis ostendere, nam acute Plinii mentem cepit, & facili emendatione locum

(*o*) cuius verba integra exstant §. V. pr.

(*p*) cuius notarum Mss. meminit Harduinus.

locum antea depoſitum reſtituit. Alios euoluere non placet, adeo videntur mihi omnes Circæo poculo inebriati fuiſſe. Tandem ſuperuenit *Harduinus*, homo ſi quicquid excellentius quod ipſi natura tribuerat reliquis in rem litterariam facinoribus commaculauit, tamen ob illam ſolam Plinio impenſam curam cum laude memorandus, qui in aliquot Codd. ceterum, aliquam partem etiam in his verbis diſſentientibus, inuenit *Camelii* nomen, & inde locum hunc, quemadmodum adſcripſimus, ſuæ editioni inſeruit. Ne autem illa ipſa MSS. teſtimonia, quibus inductus eſt Harduinus, quemquam fugiant, illa ex ipſius notis & (*q*) emendationibus huc transſcribemus. Reg. I. habebat. *cum priores cameli religio minime omne caret* in Chiffletiano erat, *cameli religio nimia omni caret*, accedebat Cod. MStus Apuleii de remediis ſalutaribus, qui exſtat in Bibliotheca regia & totus ex *Plinii* verbis, teſte Harduino, concinnatus eſt, in quo ipſe, & iam olim magnus (*r*) *Salmaſius* ſic legerunt: *Diuus certe hac lactuca conſeruatus in ægritudine fertur, prudentia Muſæ medici, cum prioris Camelii religio nimia ei abnegaret.* His perſuaſus Harduinus fuit, Camelio id nomen medico fuiſſe, qui ante Muſam curam ſuſceperat Auguſtum reſtituendi. Fluctuat tamen & ex verbo *prioris*, quod quam neſcio ob cauſam non placebat, *Artorius* confingit, vt itaque noſtro integrum nomen fuerit *Artorius Camelius*. Legerat etenim Euſebium, Lactantium, Cæl. Aurel. Velleium, & Valerium narrantes, *Artorium* Auguſti medicum in caſtris Philippenſi prælio adfuiſſe. At deceptus eſt in chronologia Harduinus, Artoriumque

 &

(*q*) ad lib. XIX. Plinii n. XVIII.

(*r*) vt videri poteſt ex eius Exercitt. Plin. in Solinum. p. 1270.

& Camelium diuersos homines, & Augusti medicos confudit. (scilicet ante illum hunc errorem in Antonio Musa & Artorio errauerant (s) Brissonius (t), Pontacus (u) Lambecius, (x) Menagius, quos excitauit vir celeberrimus *Io. Albertus* (y) *Fabricius*) quos tamen diuersos esse, recte viderunt viri doctissimi. Laudatus Fabricius, quod ad illam de Musa & Artorio controuersiam attinet, *Tiraquellum* nominat, in illo de Nobilitate libro p. 257. mihi vero inter omnes sufficiat, summo cum honore indicasse celeberrimum & inter elegantiores medicos facile principem hodienum virum *Io. henr.* SCHVLZIVM, qui in (z) *compendio historiæ medicinæ* his ipsis diebus euulgato, rem omnem feliciſſime atque accuratiſſime expediuit. Si itaque interuallum decem annorum nos præter alias rationes impellit, vt credamus Artorium plane fuisse alium quam Musam (quippe Artorius X. annis ante naufragio perierat) necesse erit etiam diuersum putare a Camelio nostro, vt qui hoc ipso tempore adhuc viuebat vna cum Antonio Musa, sicut ex Plinii loco, et Apuleii verbis ex MSto citatis, perspeximus.

§. XI.

Mittamus itaque Harduinum cum suo Artorio & solum Camelium consideremus, si qua nobis liceat esse felicioribus in indagando vero huius medici nomine. Prius autem veniam precamur a lectoribus nostris, quod, cum iam abunde intellexerint Camelium fuisse medicum

(s) Select. Antiqu. Iuris II. 3.
(t) ad Eusebii Chron. p. 513.
(u) Biblioth. Vindobon. Tom. II. p. 591.
(x) Amœnitt. Iur. Ciu. Cap. 35. &c.
(y) Biblioth. Gr. Vol. XIII. p. 86.
(z) Lib. II. Cap. XIII. §. IↃLXV. & IↃLXVI.

cum Augusti, videant nihilominus nos prolixiores esse in enarrandis iis, quæ quouis modo ad illum pertinent. Operæ etenim pretium putamus, plura de illo adferre, qui à nobis primum, vt haud temere suspicamur, catalogo veterum medicorum (alias iam ab insignis eruditionis viro, & Hamburgi vrbis olim ornamento *Io. Alb.* (a) *Fabricio*, post CL. *Andreæ Tiraquellii* industriam mirifice locupletato & aucto) adscribitur, quique olim tanta in existimatione erat apud illum vrbi atque orbi imperantem Augustum, vt, quod ne quidem Antonius Musa, satis ceterum splendidis muneribus ornatus, gloriari poterat numisma in honorem suum conflatum videret, de quo nunc & occasione illius etiam de Camelio plura proferenda erunt.

§. XII.

Ipsum numisma, quod in fronte huius tractationis excudi curauimus, nobiscum beniuolentissime communicauit, vir supra omnium laudes positus, celeberrimus *Io. Henricus* SCHVLZIVS, inter cuius diuitem & rarissimam suppellectilem, illud vnicum asseruabatur, nondum tamen a quoquam, vt vere monebat, atque ipse ego consultis plurimis huius generis scriptis, inueniebam vnquam euulgatum. Magnitudinis mediæ est, crassum, ex ære caldario, seu non puro (quale regulare erat, vitiis omnibus vi ignis excoctis) sed cum aliis metallis mixto. In nostro puto argentum æri esse admixtum, quod color ex flauo albus comprobare videtur. Huius pars aduersa Augustum, vt puto, exhibet, cæsarie de-

 corum,

(a) & Biblioth. Græcæ Vol. XIII. inserto sub Tit. Elenchus medicorum veterum.

corum, laureaque corona ornatum. Pars auersa sistit hominem nudum sedentem in trunco arboris, nisi me omnia fallunt, oleæ, cuius ramus ad tergum protenditur, foliisque conspicuus est, vt quasi vmbra eius protegi videatur, pilam manibus tenet, adstat pone arborem noctua, & ante sedentem virga in trunco alterius arboris erecta, quam serpentes mutuo inflexi circumdant, præterea folia bina, aut alæ, nam ita vt in nummo paululum adtrito reperimus, hic expressam imaginem vides. Hæc omnia linea subducta segregat a subscriptis verbis .V CAMELIO. De ingenuitate huius nummi dubitare non licet, tum quod nihil exhibeat cum historia aut institutis veterum pugnans, tum quod ipsa *αὐτοψία* nos docuerit, non alia quam bonæ & incorruptæ antiquitatis signa adfuisse. Ergo sine vlteriori circuitu ad eius explicationem progredimur.

§. XIII.

Illud ante omnia obseruandum, fuisse hoc numisma ex eorum genere, quæ neque publica auctoritate percutiebantur, neque proinde tamquam moneta ad varios hominum vsus vt in emptione & venditione, collocari poterant, sed eius generis fuisse, quæ non erant in commercio, nisi quatenus ipsa, aere permutabantur, cuiusmodi alia multa erant apud Romanos pariter atque Græcos numismata, verbi gratia, crotoniata, sigilla seu metalliones, (adde etiam spinthria) quibus aliquando, at non Spinthriis, solebant effigies imprimere, vel imperatorum, vel aliorum præclarorum virorum, de quibus (*b*) Plinii verba, de statuis dicta, accipere potes, *Effigies*

(*b*) Nat. Hist. Lib. XXXIV. Sect. IX.

gies, inquit, *hominum non solebant exprimi nisi aliqua illustri causa perpetuitatem merentium* (c). Oritur hinc quæstio, quis nummum nostrum flandum curauerit, nam huius rei potestas libera republica solum apud Magistratum P. R. erat, & cum huius munia, nullo aduersante, imperatores maximam partem in se traxissent, penes illos erat: vt alterum itaque horum necesse sit, vel iussu imperatoris, vel III. Virr. Monetalium signatum fuisse. A posterioribus, nisi conniuente Augusto, hoc factum esse vix credibile est, ergo res ad ipsum Augustum redit, quem suspicamur, Camelio ob merita sua, istum honorem decreuisse. Scilicet illum aliquando, vt verisimile est, graui periculo exemerat, vt hoc præmio ob conseruatum patriæ patrem dignus haberetur, fueritque hoc, illud ipsum quod paulo ante illum morbum, de quo diximus, prægressum erat, cuiusque Dio meminit (pag. 589.) & loco citato repetit ἠῤῥώστησεν αὖθις, an aliud quoddam, iam non disputamus. Hoc potius monendum duximus, caput Augusti in nummo indicare, vel illum sua auctoritate, vel ob meritum in se ipsum (sc. Augustum) i. e. restitutæ bonæ valetudinis signatum esse. Cognouimus monetas cudendi potestatem solum apud Magistratum & Augustum fuisse: at vidimus hoc numisma nequaquam fuisse monetam, dispiciamus igitur potueritne etiam ab alio, quam a dictis personis illud in honorem Camelii effingi. Notum est apud Romanos, nisi qui curulem magistratum gessisset, imaginem suam ac suorum nullam ponere potuisse: etiam hoc constat, sæpius quibusdam ob illustre aliquod factum hunc honorem obtigisse, vel publice

(c) vid. illustrem & doctissimum virum Euch. Gottl. Rinck. de veteris Numismatis potentia & qualitate Cap. III. §. III.

publice & curante Magistratu P. R. vel priuatis quibusdam. Imaginem vero differre a statua recte vidit clar. (*d*) *Figrellius*, & poni pro nummo ex his (*e*) *Ciceronis* verbis efficimus, *Demosthenis imaginem ex aere vidi*: alia adducere argumenta superfedemus. Quid itaque vetabat, quo minus etiam priuatus aliquis Camelii amicus hunc nummum in honorem ipsius exstare voluerit, quo etiam Augustum adulatum esse videmus, quippe illum qui communem vt vocabant patriæ patrem conseruasset summo honore dignum iudicans.

§. XIV.

Ad posticam numismatis partem venimus. Ibi nudum illum sedentem ipsum Camelium esse putamus, quem Iatraliptam fuisse, s. medicinam gymnasticam exercuisse credimus. Hos differre a medicis sensu strictiori acceptis contendit V. CL. *Antonius van* (*f*) *Dale* cum Iatraliptæ vngendo & fricando ægrotos curarent, medici vero interna potius cura vterentur: nihil tamen impedire concedit, quo minus vnus idemque homo, & medicus & Iatralipta esse s. ex Iatralipta medicus fieri potuerit. Erat hæc Iatraliptice pars medicinæ gymnasticæ maxime celebris, quæ in eo potissimum consistebat, vt balneorum, corporis exercitationum, vngendi & fricandi modorum, verum vsum & adhibendi rationem præciperet, magnamque Diætetices partem constituebat. Hinc in veterum monumentis *οἱ ὑγιεινοὶ* memorantur, qui Athletarum bono colori, habitui ac robori augendo & conseruando artis suæ

(*d*) de statuis illustrium Rom. Cap. I.
(*e*) de Orat. Cap. 31.
(*f*) Dissertationum Antiquitatibus & Marmoribus illustrandis inseruientium VIII. Cap. 8.

suæ ope prospicerent, quique aliquando etiam Aliptæ vocantur, vel quod vere vna eademque erat persona ὁ ὑγιεινὸς atque Alipta, vel quod ὑγιεινοὶ horum tantum ministerio in curandis corporibus vterentur. De his *(g)* Ciceronem loqui existima, *Qui me homines, quod saluum esse voluerunt, est mihi gratissimum; sed vellem non solum salutis meæ quemadmodum medici sed eiam vt aliptæ virium & coloris rationem habere voluissent.* Habebant ad hoc ditiores qui Romæ erant nonsolum balnea in ædibus suis, verum in familia etiam mediastinos, vt vocabant, quod medias partes balnei tenebant, hoc est in medio lauantium stabant, quos fuisse putat laudatus *van Dale* Iatraliptarum vnctores, seu potius reunctores, & ad cetera peragenda ipsis inseruiisse, adeoque ministros illorum fuisse & Iatraliptis subiectos coniicimius. Hi itaque, quod artem suam hoc modo facilius, & sine maiori incommodo perficerent, nudi erant, talemque Iatraliptam Camelium nostrum fuisse apud Augustum, tam ob habitum, quem in nummo cernimus, quam ob reliqua quæ ibi conspiciuntur, de quibus mox erit dicendi facultas, neminem dubitare existimo: siquidem *(h)* Suetonius inquit de Augusto, *Vngebatur sæpius & sudabat ad flammam. Deinde perfundebatur egelida aqua vel sole multo calefacta*, & ad *Tiberium (i)* ipse scribit. *Ne iudæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter sabbatis ieiunium seruat, quam ego hodie seruaui, qui in balineo demum post horam primam noctis duas bucceas manducaui, priusquam vngi inciperem.*

D §. XV.

(*g*) Lib. I. ad. Fam. Epist. IX.
(*h*) Cap. LXXXII.
(*i*) Apud Sueton. Cap. LXXVI.

§. XV.

Audiuimus Iatraliptas curam habuisse corporis exercitationum, quarum species quædam non incelebris apud Romanos, Græcos, aliosque erat populos, lusus cum pila, frequens quidem pueris & iunioribus, adeo vt aliquando senibus vitio dari legamus, vt *(k) Petronius* inconcinno illi iactatori, & profusissimo epulatori Trimalchioni, & *(l) Sidonius Apoll.* sæculo peruerso hoc adnumerans si senes pilis ludant: At non ideo in illis plane indecorum erat, cum ferme ad subleuandam senectutem, & corpus infirmum ac debile exercendum, lusu pilæ vterentur, pueri vero maxime ad animi delectationem, & tempus fallendum. Testatur illud clare *(m) Martialis*:

Ite procul iuuenes, mitis mihi conuenit ætas,
Folle decet pueros ludere, folle senes.

(Erat autem follis pila magna ex aluta confecta soloque vento repleta & inflata) mitis vero h. l. idem est ac facilis, iucunda, non morosa nec torpida. Optimus in hanc rem est *(n) Plinii* locus, & dignus qui adscribatur. Laudat in illa Epistola Vestricii Spurinnæ vitam, & dulcem senectutem, quam & ipsam se, nec aliam magis in senectute (si modo senescere datum sit) æmulari velle profitetur. Indicat illum *non animum minus quam corpus exercere:* & addit deinde, *vbi hora nona balinei nunciata est, (est* *autem*

(k) Sat. cap. XXVII. Videmus senem caluum, tunica vestitum russea, inter pueros capillatos ludentem pila; nec tam pueri nos quamquam erat operæ pretium ad spectaculum duxerunt, quam ipse pater familias, qui soleatus pila prasina exercebatur.

(l) Epist. I. 8.

(m) Epigr. XIIII. 47.

(n) Epist. III. I.

autem hieme nona, æstate octava) in sole, si caret vento, ambulat nudus: Deinde mouetur pila vehementer & diu, nam hoc quoque exercitationis genere pugnat cum senectute. Lotus accubat & paullisper cibum differt: quippe modicam corporis exercitationem, vt ea est quæ fit pila, conseruandæ valetudini omnis ætatis idoneam esse credebant. Hinc *Galenus* inductus, vt *de parua pilæ exercitio* integram commentationem scripserit, in quo illam corpus mouendi rationem mirifice extollit, atque venationi, equitationi, palæstricis artibus, ceterisque exercitiis longe præstantiorem esse docet, maxime iccirco, quod quædam harum sint periculosæ, quædam vero minime sufficerent ad firmandum corpus, illudue gracile reddendum. Verba *(o) Galeni* hæc sunt: *Eam vero (sc. exercitationem) aliarum omnium quam integerrimam esse, hinc potissimum cognoueris, siquidem ipsarum vniuscuiusque vim & naturam intueberis. Alias enim singulas inuenies vel vehementes, vel mites, vel corporis inferiora magis; vel superiora, vel præter ceteras partem aliquam, vt ilia, caput, manus, aut thoracem mouentes; quæ autem omnes corporis partes æqualiter moueat, possitque & in summam vehementiam tolli, & in minimam motionem deprimi, aliarum nullam inuenies, illa excepta quæ parua pila habetur exercitatio; hæc inquam concitatissima vicissim, & tardissima, & ad placitum; vtque corpus tolerare visum fuerit, vehementissima, & remississima fieri consueuit. &c.* Digna autem tota commentatio quæ legatur. Cum ergo, vt ex Galeno audiuimus, modus adhibendus sit in hac exercitatione, & pro ratione corporum modo fortior conueniat modo remissior, Iatraliptis hanc omnem curam, vt temperarent commissam fuisse, sequitur. Atqui nunc credo ratio constabit, quod

 in

(o) l. c. ex Vers. Valer. Centanni Tom. I. edit. Lugd. p. 1220.

in numismate Camelium videmus pilam in manibus tenere, instrumentum scilicet artis suæ, ex quo illum Iatraliptam fuisse cognoscimus. Vix possum h. l. prætermittere testimonium *(p)* Eustathii, qui, cum erudite de pilæ lusu præcepisset, eiusque quatuor species Οὐρανίαν, ἀπόῤῥαξιν, ἐπίσκυρον & Φαινίνδα exposuisset, addit in genere illam exercitationem cum pila olim Gymnastices partem habitam fuisse, quod ex imagine Herodici medici illustrat, cui cum aliis gymnasticis instrumentis etiam pila addita fuisset. Verba eius hæc sunt: Ὅτι δὲ τὸ σφαιρίζειν οὐκ ὀλίγη μοῖρα ἐνομίζετό φασι γυμναστικῆς, ἔστι συμβάλλειν καὶ ἐκ τῆς (q) Ἡροδίκου τοῦ ἰατροῦ εἰκόνος, παράκειται γάρ φασιν αὐτῇ σὺν ἑτέροις τισὶ γυμναστικοῖς ὀργάνοις καὶ σφαῖρα &c. neque ergo nouum est atque insolens, quod Camelium hic cum pila conspicimus, cum iam Herodicus, vtpote artis huius auctor, atque primus magister, longissimo tempore ante nostrum sic expressus sit. Præfuit itaque Camelius noster valetudini Augusti, eiusque curam gessit, quantum exercendum sit corpus & quo tempore præcipiens, delectatum etenim Augustum etiam hoc corpus commouendi genere clare de ipso retulit *(r)* *Suetonius: Exercitationes campestres,* inquiens, *equorum & armorum statim post ciuilia bella*

(p) Ad Homeri Odyss. Θ v. 372-376.

(q) Legitur in impressis Ἡροφίλου, verum monebat vir celeberrimus atque eruditissimus *Io. Henr.* SCHVLZIVS (cuius beniuolentiæ & fauori hunc locum indicatum gratus debeo) legendum esse Ἡροδίκου, quam correctionem esse verissimam atque maximopere amplectendam, illi facile intelligent, qui Herodicum in gymnastices artibus, Herophilum vero in Anatomices cognitione suo tempore principes exstitisse in memoriam reuocabit, vt idem vir summus olim pluribus demonstrauit in historia medicinæ, a rerum initio ad A. V. Romæ DXXXV. pag. 190. &c. & p. 373.

(r) Cap. LXXXIII.

bella omisit: & ad pilam primo folliculumque transiit. Nihil itaque quo coniectura & explicatio nostra, melius confirmari & fortius communiri possit, superesse confido.

§. XVI.

Iam vero, age, istam arborem consideremus, cui Camelius insidet, cuiusque ramus ad tergum ipsius exsurgit, & supra caput extenditur. Cumque omnia, quæ hactenus explicauimus, ad medicinam gymnasticam commode relata sint, etiam huius arboris significationem recte ad illam pertinere haud temere suspicamur. Videtur enim olea esse, ex qua oleum ad vsum τῶν γυμναζομένων exprimeretur, similiterque ad vsum Aliptarum, Iatraliptarum, vnctorum, reunctorum, & similium, qui vel Gymnasiis præerant, vel aliquo ministerio in illis fungebantur. Consueuerant enim Romani post balneum vngi, aut simplici oleo, aut vnguentis peculiaribus ad vnctionem præparatis, vt videri potest ex loco *Suetonii (s)* supra adscripto. Erant autem apud illos, more Lacedæmonum, Xysti, balnea, vnctoria, s. elæothesia, loca vtplurimum coniuncta, vt ex vno facile possent peruenire ad alterum, vtque si lauissent, statim vnctioni commodum locum haberent. Cumque & pauperes, illico ob curam sanitatis conuenirent, necesse erat vt illorum egestati principis munificentia subueniretur, qui oleum suis sumptibus compararent, aut ex tributis aliorum populorum, Africæ, Tripolitanorum, & Lacedæmoniorum collectum, illico diuiderent, quod alias nisi pecuniosi & ditiores nemo ob ingens pretium coemere poterat. Videmus huius ambitiosæ largitionis plurima exempla apud veteres, vbi oleum

 non

(s) §. XIIII. fin.

non solum tanquam congiarium, singulis ciuibus distributum est, verum etiam in vsum balnearum publicarum exhibitum. De quibus vide celeberrimi, & nuper insigni litterarum iactura cœlitibus adscripti *Petri Burmanni Dissertationem* eruditissimam *de Vectigalibus P. R. Cap. III. p. 33.* Digna est praeterea vetus apud*(t) Gruterum* inscriptio, quam hic proferamus.

L. CAECILIVS. L. F. CILO
IIII. VIR. A. P
QVI. TESTAMENTO. SVO. HS. N. XXX. MVNICIPIBVS. COMENSIBVS
LEGAVIT.QVORVM.REDITV.QVOTANNIS.PER.NEPTVNALIA.OLEVM
IN.CAMPO.ET.IN.THERMIS.ET.BALINEIS. OMNIBVS.QVÆ.SVNT
COMI. POPVLO. PRÆBERETVR. T. F. I. etc.

Ex hac discimus, diuites etiam testamento reliquisse legata satis luculenta Balineis, vt oleum comparari possit, quo vterentur Gymnastæ s. Gymnasiorum aliptæ ad vngendos homines illico confluentes. Aliam adhuc inscriptionem græcam adtulit *Cl. van(u) Dalen*, quæ testatur Cyrum quendam Apollonii filium & Archiatrum & Aliptam fuisse ac senatui millenas dedisse vel drachmas, vel minas Atticas, vt oleum ad vnctionem illis compararetur. Atqui hæc omnia satis manifeste declarant oleum vsibus Gymnasiorum & *ἀλειπτηρίων* inseruiisse. Hæc vero non tantum vt diximus publica erant, sed priuata etiam, quæ quisque ditior pro commodo suo ædificabat, & instruebat, vt ex sola Plinii Epist. II. XVII. probandum esset, nisi innumeræ ruinæ Romæ adhuc veteris in ipsa noua superstites, hoc abunde

(t) In Inscriptionum antiquarum corpore pag. CCCLXXVI, n. 5.
(u) In op. cit. pag. 716.

abunde demonstrarent. In his vero Iatraliptæ &c. ordinem, modum, & tempus exercendi lauandi & vngendi præscribebant, vt adeo neminem inficias ire credamus, & Augustum peculiarem locum his Diætetices præsidiis destinatum habuisse, & Camelium ibi quæ ad conseruandam vel restituendam valetudinem facerent, præcepisse, & direxisse. Atque hinc, vt ab ludendi & exercendi peritia pilam gestare audiuimus, sic ab vngendi artificio, quod callebat, oleam ipsi recte attributam esse. Plura qui de his, & §. superioribus prolatis legere cupiat is adeat celeberr. *Io. Henr.* SCHVLZII *(x) vtramque historiam medicinæ* & ibi excitatos in priori Hier. Mercurialem. Petr. Fabrum, Octauium Falconerium, Antonium van Dale & Dissertationes ab ipso viro celeberrimo olim conscriptas.

§. XVII.

Noctuam, quam in numismate videmus, Mineruam indicare nemo facile negabit, quippe vulgatum est hanc auem symbolum esse huius deæ, vnde innumeris prope locis dicitur apud Homerum γλαυκῶπις Ἀθήνη. Immo omnes fere Atheniensium nummi Mineruam hoc symbolo exhibent, ne quid dicam de sigillis, statuis, toreumatibus, ceterisque huius Deæ imaginibus, vbi vel sola noctua Mineruam indicare debet, vel ipsa Dea hac alite comite conspicitur. Rationem huius rei dabunt Mythologi, qui illam vtplurimum ex Cornuto (melius enim sic dicitur quam Phurnutus) adferunt ita autem ille Cap. XX. de Nat. Deor. *οἱ δὲ δράκοντες καὶ ἡ γλαὺξ διὰ τὸ ἐμφερὲς τῶν ὀμμάτων ἀνατίθενται ταύτῃ τῇ γλαυκώπιδι οὔσῃ. Noctua & Serpentes ei consecrati sunt propter oculorum proprie-*

tatis

(x) pag. 192.

tatis similitudinem. Siquidem & ipsa non minus ac prædicta alia glaucos oculos habet. Videamus ergo quam ob caussam Mineruæ symbolum in nostro nummo expressum sit. Tres autem quatuorue rationes huius facti adducemus. Primum, quod Minerua habita sit præses atque inuentrix disciplinarum atque artium, hinc ex cerebro Iouis prognata, quod litteræ atque artes longæ diuersæ sint naturæ, quam quod vel ex hereditate ad aliquem perueniant, vel ex coitu humano producantur; (verba sunt laudati Cornuti) Gymnasticen vero esse disciplinam & artificium nemo diffitebitur, immo nec ipse Plato cui ceterum minime sese illa commendabat hoc negare ausus est. Neque enim ars solum est, sed etiam difficillima, quantum etenim & quam prolixe olim ab ipsis veteribus disputatum est, de huius disciplinæ natura, vtilitate, noxa, adhibendi modo, tempore, ceterisque circumstantiis, quamque multum adhibuerunt diligentiæ vt ad certas & definitas regulas illam reuocarent, quod nisi artem putassent plane inane ac superuacuum fuisset studium, cum quilibet ipse, quod vtile fore pro corporis sui conditione existimaret, id ipsum sine aliorum admonitione arripuisset. Erat itaque ars, & disciplina Gymnastice, atque iccirco ad Mineruam videbatur aliquo modo pertinere. Sed alteram audiamus rationem, quæ in eo consistit quod oleæ arboris, eiusdemque ad sanitatem & vitam hominum vsus inuentionem, Mineruæ veteres adscripserint. Sic clare de ea (y) *Virgil.*

Adsis - - - - oleæque Minerua
Inuentrix - - -

vbi

(y) Georg. l. 18. adde Gebhartum Elmenhorstium ad Arnob. p. 122. ed. Lugd. Bat. 1651. 4.

vbi vide *Germ. Val. Guellium:* hinc cum olim apud (z) Phaedrum quas vellent esse in tutela sua Diui legerent arbores, & alia alii placeret,

> Minerua admirans quare steriles sumerent?
> Interrogauit. Causam dixit Iuppiter:
> Honore fructuum ne videamur vendere,
> At mehercule *(inquit illa)* narrabit quod quis voluerit,
> Oliua nobis propter fructus est gratior.

Supra autem olei commendationem in Gymnasiis. s. Elæothesiis percepimus, ergo ob hanc causam, quædam cum Gymnastis ipsi familiaritas atque coniunctio intercedebat. Tertium accedit multo celebrius atque præstantius argumentum, quod explicauerunt Viri doctiss. (a) *Rauardus* (b), *Tomasinus* & (c) *Struuius*, atque hinc gratiam nobis fecerunt inutilis repetitionis. Consistit autem in hoc, quod Minerua, in scholis, ludis, atque in ipsis Gymnasiis, in quibus conueniebant iuuenes exercendi corpus causa, culta atque obseruata sit. Tandem subiungimus, aptissime hic exprimi Mineruæ symbolum, quod illa etiam medicinæ præesse, illamque iuuare credebatur, cuius Gymnasticen & Iatralipticen partem aliquam esse percepimus. Testantur de hoc Mineruæ munere inscriptiones apud *Gruterum in op. cit* quarum altera legitur pag. LXXXI. n. 9.

(z) Fabul. III. 17.
(a) Coniect. l. 10.
(b) De Donar. & tabell. votiu. Cap. 25.
(c) Syntagm. Antiquit. Rom. p. 94.

M I N E R V Æ
M E M O R I
COELIA. IVLIANA
INDVLGENTIA
MEDICINARVM
EIVS.INFIRMITATE
GRAVI. LIBERATA
D. P

altera pag. MLXVII. quæ omnes simul comprobant mox adlatam non esse spuriam aut suppositam, quemadmodum (*d*) *Boxhornius* volebat, siquidem in harum altera ipsa Minerua cognomine Medica reperitur. *num*. 4. hæc est.

MINERVAE
MEMORI . T V L L I
A. SVPERIANA. RES-
TITVTIONE. FACTA
SIBI. CAPILLORVM.

& *num*. 7.

ΑΘΑΝΑΙΑΙ. ΠΟΛΙΑΔΙ
ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ
ΥΠΕΡ. ΤΗΣ. ΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑΣ.

num. 3. vero.

MINERVAE MEDICAE
CABARDIAE
VALERIA SAMMONIA
VERCELLESIS. V.S.L.M.

Speramus itaque omnes nobiscum sentire, qui Mineruam artium inuentricem, Oleæ auctorem, Gymnasiis præsidem,

(*d*) Quæst. Rom. Cap. 15

dem, & denique medicam, in nummo medici, atque Iatraliptæ Camelii, recte atque apte ſignificatam eſſe arbitramur.

§. XVIII.

Ad poſtremam auerſæ partis numiſmatis noſtri effigiem progredimur, cumque ibi in virga circumuincti ſerpentes & ad Mercurium maxime, & ad Aeſculapium ex parte poſſint referri, dubii hæremus in transuerſa illa figura, quæ & folia & alas (nam tertium quiddam vix ſuſpicari licet) repræſentare poteſt. Exponemus vtramque, cum vero minus videatur cum veritate conſentire, ſi de Aeſculapio interpretari velimus, incipiamus de Mercurio, cuius caduceum hic exhiberi, ſubnexam vero figuram alas eſſe, frequenter cum caduceo coniunctas, exiſtimamus, ſed vel longo temporum vſu ita detritas vel iam olim a monetario parum accurate expreſſas, vt in noſtro diſcerni vix queant. Indicat autem caduceus, vbicumque tandem conſpicitur, ipſum Mercurium, quemadmodum vt vidimus noctua Mineruam, Iouem aquila, Iunonem pauo, Neptunum tridens, & dracones Æſculapium &c. hinc dicitur Mercurius Caducitor (rect. leg. caduceator) ab (*e*) *Arnobio*, caducifer (*f*) *Ouidio*, & geſtator affabilium colubrarum ab eodem (*g*) *Arnobio.* Hunc artium inuentorem etiam Germani veteres celebrabant, vt ex *Cæſaris Lib. VI. de Bello Gallico cap.* 17. diſcimus. Græci vero quadratum effingebant, quod quatuor maximas artes, litteras, Muſicam, Palæſtram, & Geometriam

(*e*) Lib. III. p. m. 118.
(*f*) Metam. II. 708. & Faſt. IV. 605.
(*g*) Lib. IV. pag. 141.

triam inuenit. Ob Palæstræ inuentionem etiam ἐναγώνιον & ἀγώνιον Græci laudabant: vid. *Fabrum in Agonistic. Lib. I. Cap. 16.* Hinc pugillatibus & luctationibus præesse dicebant. Ex multis locis, a laudato *Fabro* in hanc rem productis, placet tantum adscribere illum ex *Cornuti Cap. 16. fin. de Nat. Deorum*, *vbi* σέβονται δὲ αὐτὸν inquit, καὶ ἐν ταῖς παλαίστραις μετὰ τοῦ Ἡρακλέους, ὡς τῇ ἰσχύϊ μετὰ λογισμοῦ χρῆσθαι δέοντος &c. *Simul cum Hercule in palæstris colitur, vt demonstretur, fortitudine vtendum esse, cum ratione & prudentia &c.* & (h)*Arnobii* testimonium ex *Lib. III. p. m. 114.* editionis laudatæ: *Curat Mercurius ceromas, pugillatibus & luctationibus præest &c.* Atque ex his concludimus propter ipsum hoc inuentum, seu propter tutelam artis palæstricæ & gymnasticæ, Mercurii symbolum in nostro numismate expressum esse. Accedebat præterea, quod illum etiam sanitatis causa inuocarent, quod testatur inscriptio apud *Gruterum* pag. MLXVII.

DEO MERC.
M. NONIVS. APR
VS. CARINVS
PRO. SALVTE. SVA.
V. S. L. M.

Vt adeo geminam possimus rationem adferre, cur Mercurii magis quam alterius dei insigne, monetarius, vel quisquis huius nummi auctor erat, exprimi curauerit. Satis de Mercurio: pauca adhuc de Æsculapio monenda sunt: siquis enim hunc indicari in nostro numismate sibi persuadeat, is necesse habet, figuram illam, quam caduceum diximus, baculum Æsculapii cum serpenti-

(h) Conf. ibi Elmenhorstii not.

pentibus ipsi sacris existimare; alas vero folia arboris cuiusdam salutiferæ Aesculapio sacræ: at ficulnea hæc esse, qui nummum diligenter inspexerit, & argumenta bene expenderit, quilibet percipiet, ergo profligata hac explicatione, nostram, quæ caduceum Mercurio adscribit, recte vindicamus.

§. XIX.

Hactenus omnia, atque, vt nobis videmur, satis feliciter, quæ auersa numismatis pars exhibet, explicauimus: reliquum est, vt pauca de subscripto nomine adferamus. In hoc maxime vnica illa littera *τὸ* V, quæ præcedit nomen CAMELIO, nos perturbat. Non enim videtur explicanda Volusus, Volero, Vopiscus &c. quæ prænomina erant apud Romanos, quorumque quædam postea cognomina facta sunt. Si enim illud concedamus, oportet Camelium liberum natum esse, quod vix verisimile in illo, quem iatraliptæ locum apud Augustum tenuisse & forte gratia eius ad liberti statum peruenisse assumsimus, admitti posse videtur. Fingamus etiam fuisse ex illis peregrinis Romæ viuentibus, quos Iulius Cæsar aliquando ciuitate donauit, de quibus accipiunt viri eruditi *Suetonii* verba in *Iulio* Cap. XLII. necesse nihilominus erit, vt sese in patrocinium cuiusdam e primoribus Romanis receperit, atque inde prænomen consecutus sit. Cum itaque hæc opinio multis difficultatibus implicata sit: fortassis haud iniquior illa erit coniectura, quæ Camelium libertum fuisse statuit, vel Valerii cujusdam, vel Voconii, Vipsanii, Vibii, Vergilii, Varginteii, Vettii, Veturii, Vinicii &c. atque ex vna harum gentium nomen vel Valerii, vel Voconii &c. accepisse. Nouimus enim illam Romanorum consuetudi-

nem, qui libertos suos cogebant, vt nomina patronorum retinerent, quod exemplis M. Tullii Tironis, Antonii Musæ, Scribonii Largi, Livii Andronici, C. Iulii Hygini, aliorumque innumeris comprobatur. Postea temporis Cameliorum nomen ingenuum fuisse, immo aliquos, qui illud gerebant, forte ad dignitates etiam accessisse, testantur inscriptiones apud *Gruterum*, quarum altera *(i)*, inter tribules tribus Succusanæ, qui basin marmoream imp. Vesp. poni curauerunt, numerat C. CAMELIVM HERACLAM, *(k)* altera. C. CAMELLII. AFRICANI. FABIANI. HONORATI. VEFL. AVG. P. P. P. meminit.

§. XX.

Reuertimur nunc ad Augustum, morbique ipsius curationem; hanc *(l) Plinius* indicat factam esse contraria medicina. Verba eius, quorum perspicuitas sine repetitione ante dictorum vix intelligi potest, integra adscribam. *Dissederunt* inquit *hæ diu scholæ* (scilicet Erasistrati & Acronis Agrigentini) *& omnes eas damnauit Herophilus, in musicos pedes venarum pulsu descripto per ætatum gradus. Deserta deinde & hæc secta est: quoniam necesse erat in ea litteras scire. Mutata & quam postea Asclepiades (vt (m) retulimus) inuenerat. Auditor eius Themison fuit, qui quæ inter initia scripsit, illo mox recedente a vita, ad sua placita mutauit. Sed & illa Antonius Musa, eiusdem, auctoritate Diui Augusti, quem contraria medicina graui periculo exemerat.* Obseruanda hic cumprimis illa verba, *contraria medicina*, atque inqui-

(i) p. CCXLI.
(k) p. CCCLXIV. n. 1.
(l) Hist. Nat. Lib. XXIX. Sect. I.
(m) Lib. XXVI. Sect. VII. & VIII.

inquirendum ante omnia, quo ſenſu illam medicinam, cuius ope Muſa Auguſtum graui periculo exemit, dicta ſit à *Plinio* contraria. Supra audiuimus §. V. referente *Suetonio* vſurpata eſſe in hoc Auguſti morbo & calida fomenta, & frigida ſcilicet medicamenta, vel medicamentorum vim habentia, audiuimus etiam illud, calida fomenta non profuiſſe, hinc Auguſtum frigidis curari coactum eſſe: ergo neceſſe eſt Camelium illa calida præſcripſiſſe, quod etiam confirmatur verbis eiusdem *Plinii* §. IX adſcriptis. Decima autem paragrapho demonſtrauimus Plinium vtroque loco, & Suetonium, Dionemque Caſſium l. l. de vno eodemque morbo locutos eſſe. Vocatur ergo contraria medicina, illa frigida, quam Antonius Muſa exhibuit, in oppoſitione calidorum, quibus Camelius vſus erat. Sic vocabulo *contrarii* ſæpe vſi ſunt optimi auctores melioris æui, pro oppoſitus, ex aduerſum, ſeu e directo aduerſus, non enim pro ſimpliciter aduerſus, ſeu inimicus, noxius, periculoſus hoc loco poni debuit, quod ſalutaris effectus, qui ſubſecutus eſt, ſuadet, præter ipſam illam calidorum & frigidorum comparationem, quæ vt *τὸ contrariam* hoc loco per oppoſitam explicemus poſtulat. Sic *(n) Ouid.* de cygno dicens

– – – – – ignemque peroſus:
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

& de *(o)* Coruo dicens,

Cui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.

item *(p)* Cicero. *Cum duæ res iſtæ contrariæ me conturbent, ex quibus aut in altera mihi velim, ſi potes, obtemperes, aut in altera non offendas.* Alia, adeo ſunt innumera loca, ſtudio breui-

(n) Metam. II. v. 380.
(o) Metam. II. 541.
(p) Ep. ad. Fam. V. 14.

breuitatis omittimus. Certe & *(q) Suetonius Plinium* secutus est, inquiens de Augusto: *contrariam & ancipitem rationem medendi necessario subiit.*

§. XXI.

Singula vt accuratius perspiciantur, considerabimus primum quae fuerit Camelii medicina, quam in Augusto curando adhibuit; calidae autem naturae vel indolis fuisse dictum est. Ex quo fere concludimus, vel tamquam Iatraliptam, balnea, frictiones, corporis commotiones, & quae *Suetonius* indicat, fomenta calida illum frequentasse, vel vini vsum liberalius permisisse, vel denique magnas illas compositiones, quae antidotorum nomine tunc frequentabantur, adhibuisse. In qua cum simus sententia, necesse est vt illum Asclepiadeum fuisse, & huius in medendo praecepta accurate obseruasse, affirmemus: Neque enim illud temere nos assumere, illi videbunt, qui aeuo Augusteo, Asclepiadem adhuc summo in honore fuisse, eiusque dogmata multo plures tunc arripuisse considerabunt. Hic vero insigne quantum tribuit "illis "rationibus, quibus perspirabilitas, & manantium cor-"pusculorum (quae fingebat) liber effluxus promoueri "poterat, hinc, vini, gestationis, & frictionis vsum com-"mendabat, immo omnium copiosissime de frictione, "cuius auctor etiam haberi voluit, praecipiebat". Verba sunt excellentissimi viri SCHVLZII in compendio Hist. Med. §. ƆXXXXVII. "existimabat enim per tenuissimos "corporis meatus facillime penetrando, illos aperire, ad-"eoque stagnationes & infarctus expedire". vid. ibidem §. ƆXXXXVIIII. Quid autem facilius imponebat Camelio

(q) Loco §. V. apscripto.

melio, qui obstructiones & infarctus viscerum suspicari poterat, (esse etenim illos febris hecticæ causas *(r)* supra probauimus). Atque hinc Asclepiadis vestigiis nimis tenaciter insistens, calidis medicamentis, & fomentis, discutiendos existimabat, religioni sibi ducens a disciplina ipsius vel latum vnguem recedere, quam vel ex ipsius ore insigni garrulitate inculcatam tenebat, vel aliquot ex experimentis sed falsis comprobatam viderat. Huc etenim pertinent illa *Plinii* Camelium religione nimia inductum, frigidorum vsum negasse Augusto. Vinum autem, balnea, frictiones, corporis commotiones &c. referenda esse ad illa, quibus fortior sanguinis circuitus excitatur, & hinc calor augetur, nemo nisi harum rerum plane expers, aut communi sensu priuatus, negare audebit. At nec quicquam illis profecisse, tum rerum euentus comprobauit, tum ipsum si institutum fuisset medicamentorum, & morbi accuratius examen docere potuisset. Prius *Suetonius* confirmat, *calida* referens *fomenta nihil profuisse*, & *Plinius*, Camelium, inquiens, Augustum non restituisse in pristinam valetudinem, quod frigida admittere noluisset. Posterius credo omnibus facile constabit, qui considerabunt, Camelium ne morbi quidem veram indolem & causas perpendisse. Supra etenim dictum est, esse in febri hectica celeriorem, & inæqualem sanguinis circulum, sudoremque fortiorem immo si distillationes admittamus. §. VIII. assertas, illas ex aere calido & humido cui expositus erat Augustus, originem duxisse, Cameliumque probe fecisse, qui sudorem calidis fomentis &c. augebat, aereremque insuper humidum & calidum balineis, immo & ipsis fomentis procurabat

F

(r) §. VI. & VIII. conf.

λουν αὐτὰ οἱ παλαιοί. ἐπεὶ θᾶττον ἢ προσῆκον ῥακοῖ τὰ σώματα, καὶ προγηράσκειν ἀναγκάζει καθεψῶντα, κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ σιδήρῳ μαλασσομένης τῇ θερμότητι τῆς σαρκός· ἐντεῦθεν οἱονεὶ τῆς βαφῆς, καὶ τῆς στομώσεως τοῦ ψυχροῦ δεόμεθα &c. *Nisi ergo aliquid prosit lauacrum, non oportet nos eo resoluere. Veteres ea* ἀνθρωπογναφεῖα, *hoc est, fullonicas hominum officinas vocarunt, quoniam citius quam par erat, pannosa corpora efficiunt, & ante tempus cogunt abstergendo consenescere, dum non secus ac in ferro calore caro mollificatur. Hinc frigidi veluti tinctura, & temperatura, opus habemus.* Atque hæc de lauacris & fomentis frigidis dicta sufficiant, plura dabit *Baccius de thermis. Cap. 25.*

§. XXIII.

Laudari etiam a *Dione* audiuimus inter frigida medicamenta, præter ψυχρολουσίαν, ad curationem Augusti adhibitam, ψυχροποσίαν, quam strictius accipiendam putamus, neque enim solam frigidam bibendam præcepisse Musam, sed dilutas potiones, frigidas quidem, sed medicamentosas, & morbo Augusti tollendo inprimis conuenientes. Quænam illæ fuerint suspicari licet ex (y) *Plinio*, qui *lactucis conseruatum Augustum inque tantum receptam esse earum commendationem*, indicat, *vt seruari etiam in alienos menses eas oxymelite repertum sit.* Siue ergo iam tum oxymel illud repertum erat cum lactuca compositum, siue solus succus lactucæ expressus intelligatur, quorum altero Cæsar vtebatur, Dionis certe verba vindicantur, & sensu commodo explicantur. Nemini etenim illud incognitum esse potest, lactucis omnibus naturam esse refrigeratricem, quæ iccirco, vt Plinius pergit l. l. *æstate grata stomacho, fastidium auferunt, cibique appeten-*

(y) Lib. XIX. Sect. XXXVIII.

appetentiam faciunt, immo somnum omnes pariunt, cui geminum est (z) *Galeni* testimonium ab *Harduino* ad h. l. productum, prodit etenim, lactucam vespere commanducatam, fuisse sibi aduersus vigilias remedio singulari. Nihil moror Florentini illius seu Florentii commenta, qui apud (a) *Cassianum Bassum* inquit: ὕπνον ἐπιφέρει τοῖς μὲν ὑγιαίνουσιν ἐσθιομένη. τοῖς δὲ νοσοῦσιν, ὑποτιθεμένη ἀγνοοῦσι. καὶ μάλιστα, εἴ τις τὴν θρίδακα τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ αὐτόῤῥιζον πρὸ ἀνατολῆς ἡλίου λαβὼν ἐκ τῆς γῆς θείη λάθρα ὑπὸ τὰ στρώματα τοῦ κάμνοντος. Καὶ ὁ χυλὸς δὲ ταύτης ἐπιχριόμενος τῷ μετώπῳ τοῦ ἀῤῥώστου ὕπνον αὐτῷ ἐπάξει. *Somnum inducit sanis quidem in cibo acceptum, ægris vero suppositum nescientibus, & præsertim, si quis viuiradicem lactucæ satiuæ sinistra manu euulsam e terra ante solis exortum, clam sub stratum ægri ponat. Succus etiam huius fronti ægroti illitus, somnum ipsi inducet.* & paullo post: καὶ αὐτὰ τὰ φύλλα τῆς θρίδακος ε. ἢ γ. ἢ ἕν, ὕπνον ἐπάξει τῷ κάμνοντι, τιθέμενα κρύφα ὑπὸ τὴν κοίτην, ὥστε τὰ μὲν ἀπεσπασμένα ἀπὸ τοῦ καυλοῦ πρὸς τοὺς πόδας ὁρᾶν τὰ δὲ ἄνω βλέποντα πρὸς τὴν κεφαλήν. *Ipsa etiam folia lactucæ quinque numero, aut tria aut vnum, somnum inducent ægroto, clanculum sub puluinari posita, ita vt partes a caule auulsæ ad pedes ægroti spectent, superna vero ad ægri caput.* Hæc enim, si ad viuum resecare velimus, nugas esse manifesto deprehendemus. Meliora sunt quæ de lactuca præcipit *idem*, statim ab initio huius capitis: Θρίδαξ, inquit, ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ἐστι λάχανον, διὰ τοῦτο πρὸς τὰς πυρώδεις φλεγμόνας ἁρμόζει. ἔστι δε ἄδιψον ἔδεσμα, καὶ ὑπνωτικὸν, καὶ γάλακτος προτρεπτικόν. *Lactuca humidum & frigidum est olus, & ideo ardentibus inflammationibus congrua est.*

(z) Lib. II. de alim. facult. Cap. 40. p. 359. Tom. V.

(a) In Geoponicorum a viro CL. Petro Needham editorum Lib. XII. Cap. XIII.

est. Est autem edulium sitim extinguens, & somnificum, & lac allicit. Tria itaque sunt quæ lactucam commendant, primum quod refrigeret, deinde quod humectet, & gelatinosas particulas bene multas corpori præbeat, postremum quod ἀγρυπνίαν arceat. Hæc tria & olim adscripsisse eius naturæ veteres, ex ipsis illorum testimoniis percepimus: de adsensu hodiernorum medicorum nemo dubitat, qui semen etiam inter decantata illa quatuor minora frigida aduocarunt, & de huius virtutibus, immo & succi, foliorum, & radicis late præceperunt, quos, si placet, consuli posse existimo. Singula nunc expendimus quæ ad historiam morbi & remediorum, immo ad vtrorumque iudicium pertinere putauimus, quæque ad propositum nostrum facere nobis visa sunt. Potuissemus etiam ἐπίκρισιν horum adiungere, nisi longioris moræ habenda esset ratio, & præterea necessitatum nostrarum. Quam ob rem illa, quæ forte hinc inde parata erant ad locupletandam commentationem, studiose prætermittimus, inque aliud tempus, vel reiicimus, vel hisce Te Lectorem contentum fore speramus.

VERBVM NON AMPLIVS ADDAM.

